

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Εισαγωγή στις Επιστήμες της Αγωγής

Από την Παιδαγωγική στις Επιστήμες της Αγωγής

Αλεξάνδρα Ανδρούσου - Βασίλης Τσάφος

Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική
Ηλικία (ΤΕΑΠΗ)

Παιδαγωγική ως (δι)επιστημονικό πεδίο (1/2)

- Επιστημονικά πορίσματα είναι αποτέλεσμα έρευνας που συνίσταται στο συνδυασμό **εμπειρίας, λογικής & ελέγχου**.
- Τα εμπειρικά δεδομένα οργανώνονται με ένα συγκεκριμένο τρόπο, δημιουργούν ένα σύστημα αρχών, του οποίου η εγκυρότητα ελέγχεται.

Παιδαγωγική ως (δι)επιστημονικό πεδίο (2/2)

- Πρόβλημα προσδιορισμού και οριοθέτησης του πεδίου αρμοδιότητάς της ως αυτόνομης επιστήμης (**πρόβλημα αυτονομίας**).
- Θέμα εγκυρότητας της παραγόμενης επιστημονικής σκέψης (**μεθοδολογικό πρόβλημα**).

Πρόβλημα αυτονομίας

- Αυτόνομη επιστήμη ή διακλαδικό διεπιστημονικό πεδίο, που προκύπτει από τη συνεργασία πολλών επιστημών;
- Πολυαναφορικός – πλουραλιστικός χαρακτήρας.
- Η διεπιστημονική διακλαδική έρευνα υπερίσχυσε έναντι της αυτάρεσκης περιχαράκωσης.

Παράγοντες που καθορίζουν την εκπαίδευση

- **Μεταβλητές που έχουν σχέση με την Κοινωνία:** πολιτική φιλοσοφία, κοινωνική δομή, οικονομική οργάνωση...
- **Μεταβλητές που έχουν σχέση με την Ιστορία:** Κάθε φαινόμενο γίνεται κατανοητό μέσω της ιστορίας του...
- **Μεταβλητές που έχουν άμεση σχέση με την εκπαίδευση:** θεσμοί και δομή θεσμών, Προγράμματα, παιδαγωγικές μέθοδοι & τεχνικές, υλικοτεχνική υποδομή, επιλογή & κατάρτιση εκπαιδευτικών, οικονομία...

Επιστήμες της Αγωγής: Σταυροδρόμι

- Ποικίλων **επιστημονικών πεδίων**: ανθρωπολογία, διδακτική, φιλοσοφία, ψυχολογία, κοινωνιολογία...
- Ποικίλων **μεθοδολογιών**: παρατήρηση, συνέντευξη, ανάλυση περιεχομένου, ανάλυση λόγου, πείραμα, μελέτη περίπτωσης...
- Ποικίλων **θεωριών**: διδακτικές θεωρίες, γνωστική ψυχολογία, επιστήμες γλώσσας, ψυχαναλυτικές θεωρίες..

Επιστήμες της Αγωγής

Ακαδημαϊκά ενοποιημένος κλάδος μέσα από τη χειραφέτησή του από τις μητέρες – επιστήμες:

- Φιλοσοφία,
- Ψυχολογία,
- Κοινωνιολογία.

Επιστημονική προσέγγιση εκπαίδευσης

«Οι παιδαγωγικές θεωρίες που άλλοτε προέκυπταν είτε από μεταφυσικές υποθέσεις, είτε από λογοτεχνικά μυθιστορήματα, είτε από πολιτικούς σχεδιασμούς σήμερα παρουσιάζονται ως φυσικές συνέπειες των νόμων της ψυχολογίας και της κοινωνιολογίας.»

Paul Lapie

«Οι Επιστήμες της Αγωγής αντικαθιστούν σταδιακά τις απόψεις, τις συνταγές που προέρχονται από την παράδοση με ένα σύνολο στοιχείων πορισμάτων και με μια έγκυρη αποδεδειγμένη γνώση, με πληροφορίες που βοηθούν τον εκπαιδευτικό να ενσωματώσει πιο σωστά τη δράση του μέσα στο χώρο και το χρόνο και να περάσει από το στάδιο του ανειδίκευτου εργάτη στο στάδιο του επαγγελματία που συνειδητοποιεί τη δράση, τα όρια και τις δυνατότητές του.»

Ph. Perrenoud

Ψυχολογία της Εκπαίδευσης

Βασική Θεματική

Η διαμόρφωση των γνώσεων στο παιδί στο πλαίσιο του σχολείου μέσω της αλληλεπίδρασής του με το υλικό και το κοινωνικό περιβάλλον.

Βασικοί εκπρόσωποι

- Jean Piaget,
- Vygotsky,
- Wallon,
- Bruner.

Βασικές κατευθύνσεις (1/2)

- Αξιοποιώντας δεδομένα της γνωστικής ψυχολογίας (Piaget, Wallon, Vygotsky, Bruner), να διαμορφώσει μια γενική όψη της ανάπτυξης του παιδιού και του εφήβου ώστε να συμβάλει στην ανάπτυξη της σχολικής μάθησης (Πόσο ικανοί/δεκτικοί είναι το παιδί ή ο έφηβος να μαθαίνουν στο σχολείο με βάση τη γνωστική του ανάπτυξη και τους γνωστικούς μηχανισμούς που αναπτύσσει).

Βασικές κατευθύνσεις (2/2)

- Αξιοποιώντας δεδομένα της ψυχανάλυσης (Freud) να κατανοήσει συγκεκριμένες συμπεριφορές των μαθητών και του εκπαιδευτικού (μηχανισμοί προβολής, μεταβίβασης, αντιμεταβίβασης, μεσολάβησης).
- Αξιοποιώντας δεδομένα της ψυχοπαθολογίας του παιδιού να επισημάνει τις παθολογικές περιστάσεις (νευρώσεις, ψυχώσεις...) και να αναζητήσει τρόπους διαχείρισής τους στο σχολικό περιβάλλον

Βασικά επιστημονικά ερωτήματα (1/2)

- Πώς αναπτύσσονται οι γνώσεις στο πλαίσιο της αλληλεπίδρασης ανάμεσα στην πραγματικότητα και την εσωτερική δόμηση του παιδιού;
- Ποιος είναι ο ρόλος του ενήλικα ως μεσολαβητή για την πρόσβαση στη γνώση; Ποιος είναι ο ρόλος της συνεργασίας;

Βασικά επιστημονικά ερωτήματα (2/2)

- Ποιες σχέσεις αναπτύσσονται ανάμεσα στη γλώσσα και τη σκέψη;
- Πώς η διαμόρφωση της προσωπικότητας, συμπεριλαμβανομένου και του συναισθηματικού τομέα αλληλεπιδρά με (επηρεάζεται & επηρεάζει) τη διαμόρφωση των γνώσεων.

Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης

Επίπεδα Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης

- Αναλύει τη θέση και τη λειτουργία του σχολικού θεσμού στους κόλπους της κοινωνίας (σχέσεις σχολείου – κοινωνίας).
- Αναλύει το σχολείο ως κοινωνία (μικροκοινωνία) και επανατοποθετεί το πρόβλημα αυτής της μικροκοινωνίας με την ευρύτερη κοινωνία, με αφετηρία συγκεκριμένα προβλήματα του σχολικού θεσμού (σχολική αποτυχία, πρακτικές των διδασκόντων...).

Κατευθύνσεις της Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης (1/2)

- Ανάλυση του εκπαιδευτικού συστήματος ως κοινωνικού συστήματος: δομές εξουσίας και η λειτουργία τους – τρόποι δόμησης, νομιμοποίησης & μεταβίβασης της σχολικής κουλτούρας.
- Μελέτη των αλληλεπιδράσεων ανάμεσα στο εκπαιδευτικό σύστημα και την κοινωνία: οι σχέσεις ανάμεσα στο σχολείο και τους τοπικούς ή περιφερειακούς συλλόγους.

Κατευθύνσεις της Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης (2/2)

- Μελέτη του σχολικού θεσμού και της τάξης ως συστημάτων που βρίσκονται σε συνεχή αλληλεπίδραση στο πλαίσιο συγκεκριμένων κοινωνικών παραγόντων

Βασικοί εκπρόσωποι

- Bourdieu – Passeron,
- Bernstein,
- Φραγκουδάκη.

Απομακρύνοντας το βλέμμα μας από τη σύγχρονη σχολική πραγματικότητα αντιλαμβανόμαστε πολύ καλά ότι αυτή είναι το αποτέλεσμα μιας μακράς εξέλιξης...

Plaisance - Vergnaud

Ιστορία της Εκπαίδευσης

Τι αποτελεί αντικείμενο της Ιστορίας της Εκπαίδευσης (1/3)

- Κάθε ιστορικό γεγονός που το προσεγγίζουμε από την οπτική της εκπαίδευσης μέσα στο πλαίσιο των ποικίλων παραγόντων (κοινωνικών, πολιτικών, ψυχολογικών) που το πλαισιώνουν (π.χ. **το εφηβικό κίνημα στο πλαίσιο του σχολείου**: το κίνημα των μαθητών του Λυκείου προκύπτει ως αντίδραση των μαθητών στην οργάνωση του σχολικού θεσμού; Αποδεικνύει μια μεγαλύτερη ωριμότητα των εφήβων σήμερα;).

Τι αποτελεί αντικείμενο της Ιστορίας της Εκπαίδευσης (2/3)

- Μια εκπαιδευτική δομή, οι παιδαγωγικές μέθοδοι, οι εκπαιδευτικοί νόμοι, οι επιστήμες της εκπαίδευσης, όπως αυτές εγγράφονται σε μια εθνική ή και υπερεθνική - παγκόσμια πορεία & κληρονομιά. (π.χ. ο θεσμός της προσχολικής αγωγής στον 19^ο αι. στην Ευρώπη, η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία στις ΗΠΑ στον 20αι., η παιδοκεντρική στροφή της Παιδαγωγικής στην Ευρώπη κατά το πρώτο μισό του 20ου αι., το αξιολογικό σύστημα της εκπαίδευσης από τη μεταπολίτευση έως σήμερα, η εξέλιξη των επιστημών της Αγωγής από το 1960-1985).

Τι αποτελεί αντικείμενο της Ιστορίας της Εκπαίδευσης (3/3)

- Ανάλυση ενός προβλήματος, μελετώντας το σε διαφορετικές περιόδους, οι οποίες θεωρούνται ετερογενείς (π.χ. η διδασκαλία των Αρχαίων Ελληνικών στις αρχές και στο τέλος του 20ου αιώνα, το γλωσσικό πρόβλημα πριν και μετά τη δικτατορία της περιόδου 67-74) ή και σε διαφορετικές χώρες, συγκριτική μελέτη (η επιλογή και η κατάρτιση των δασκάλων στην Ελλάδα και στην Ισπανία στο τελευταίο τέταρτο του 20ου αιώνα).

Από το παρόν στο παρελθόν

- Κάθε ανάλυση του παρελθόντος έχει τις ρίζες του στο παρόν \Rightarrow η Ιστορία της Εκπαίδευσης καθορίζει τους προσανατολισμούς της και επιλέγει τα αντικείμενά της ανάλογα με τα επιστημονικά, κοινωνικά & πολιτικά χαρακτηριστικά του παρόντος (π.χ. ο ρόλος του σχολικού συστήματος στην αναπαραγωγή τη δεκαετία του '70 και του '90, η θέση των εξωσχολικών παραγόντων στη διαδικασία αλφαριθμητισμού, η εκπαίδευση των Ελλήνων την εποχή της Τουρκοκρατίας).

Σημασία της Ιστορίας της Εκπαίδευσης

- Ανάλυση παραγόντων, μηχανισμών εκπαιδευτικού συστήματος \Rightarrow αξιολόγηση σύγχρονων εκπαιδευτικών καταστάσεων
- Εξέλιξη παιδαγωγικής θεωρίας \Rightarrow συμβολή στη σύγχρονη Παιδαγωγική και στην εκπαιδευτική πράξη
- Αλλαγές, ανατροπές, αντιπαραθέσεις \Rightarrow αίσθηση της σχετικότητας.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Αλεξάνδρα Ανδρούσου, Βασίλης Τσάφος 2015. Αλεξάνδρα Ανδρούσου, Βασίλης Τσάφος. «Εισαγωγή στις Επιστήμες της Αγωγής I & II. Από την Παιδαγωγική στις Επιστήμες της Αγωγής». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2015. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://opencourses.uoa.gr/courses/ECD8/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λπ., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από τη χρήση του έργου, για τον διανομέα του έργου και αδειοδόχο.
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο.
- που δεν προσπορίζει στον διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο.

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς,
- το Σημείωμα Αδειοδότησης,
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων,
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει),

μαζί με τους συνοδευτικούς υπερσυνδέσμους.

